

הדר HADAR
תורה · עבודה · חסד

כ"ג- כ"ד מֵרְחֶשְׁוָן תשפ"ו 14-15 נובמבר 2025

מָה בַּפָּרָשָׁה

- שרה נפטרת בגיל 127. אברהם מתאבל עליה וקונה את מְעָרַת הַמַּכְפֵּלָה שבחברון "בארבע מאות שקל כסף", וקובר שם את שרה.
- אברהם שולח את עבדו לשליחות חשובה: למצוא אישה ליצחק מארץ מולדתו.
- העבד מגיע לאֲרַם נַהֲרַיִם. הוא מתפלל לה' ומבקש סימן שהוא בוחר את האישה הנכונה ליצחק: אם אישה תציע להשקות גם אותו וגם את גמליו, הוא יֵדע שזאת האישה הראויה.
- רבקה מגיעה אל הבאר, ממהרת לשאוב מים ומשקה את העבד ואת הגמלים.
- רבקה מזמינה את העבד אל ביתה, שם הוא פוגש את אביה בתואל ואת אחיה לבן.
- העבד מספר לרבקה ולמשפחתה את כל מה שקרה.
- בני המשפחה שואלים את רבקה אם היא מוכנה לעזוב את ביתה ולהתחנן עם ליצחק — והיא מסכימה מיד!
- בני המשפחה מברכים אותה. רבקה יוצאת לדרך עם העבד, חוזרת עמו לארץ כנען, ומתחתנת עם יצחק.
- אברהם נפטר בגיל 175.
- יצחק וישמעאל קוברים אותו לצד שרה במערת המכפלה.
- ישמעאל נפטר בגיל 137.

• פֵּרוּשִׁים •

עבד אברהם עומד ליד הבאר ומתפלל לה'. הוא מבקש סימן שיעזור לו לדעת שהוא בוחר את האישה הנכונה ליצחק. הוא אומר: אם אישה תציע להשקות גם אותו וגם את גמליו – הוא יֵדע שהיא האישה המתאימה.

מה אפשר ללמוד מהאופן שבו עבד אברהם בחר את רבקה?

רש"י (צרפת, לפני 1000 שנה)

אֹתָהּ הֹכַחְתָּ – רְאוּיָה הָיְתָה לוֹ, שֶׁתְּהֵא גּוֹמֶלֶת חֲסָדִים, וּכְדַי לְפַנֵּס בְּבֵיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם.

רש"י מסביר שהעבד הבחין בכך שרבקה הייתה טובת לב, נדיבה, ועוזרת לאחרים. העבד חיפש מישהי עם תכונות אלה, כי רק אישה כזאת תתאים למשפחה של אברהם. ואכן רבקה עברה את המבחן!

- מה אתכם? מה אתן מחפשות בחברה?
- האם האנשים סביבכם דומים לרבקה בתכונותיהם? האם אנשים אחרים מעריכים אותם בגלל התכונות האלה?

הרמב"ם רואה את הסיפור הזה אחרת. כאשר הוא מסביר את ההלכות האוסרות להסתמך על סימנים או ניסים כדי לקבל החלטות בחיים, הוא מביא כדוגמה דווקא את עבד אברהם!

משנה תורה לרמב"ם הלכות עבודה זרה יא:ד (ספרד ומצרים, לפני 850 שנה)

וְכֵן הַמְּשִׁים סִימָנִים לְעַצְמוֹ אִם יֵאָרַע לִי כָּךְ וְכָךְ אֶעֱשֶׂה דָּבָר פְּלוֹנִי וְאִם לֹא יֵאָרַע לִי לֹא אֶעֱשֶׂה, כְּאֶלִיעֶזֶר עֶבֶד אַבְרָהָם. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בַּדְּבָרִים הָאֵלּוּ הַכֹּל אָסוּר.

לדעת הרמב"ם, הדרך בה עבד אברהם בחר את רבקה אינה דוגמה טובה לקבלת החלטות בחיים.

- האם הַצָּבַת מבחנים לאנשים – או לקב"ה – היא דרך נכונה לקבל החלטות?
- איך אתם מקבלים החלטות חשובות בחיים שלכם?
- האם ייתכן שגם רש"י וגם הרמב"ם צודקים – כל אחד בדרך אחרת?

• דַּקָּה שֶׁל דִּיוּן •

איך לשחק:

- הנה כמה טיעונים לפתיחת המשחק. התחלקו לשתי קבוצות והכינו מספר טיעונים.
- מומלץ להוסיף רעיונות חדשים לאלה שמובאים כאן.
- כל קבוצה תציג את עמדתה במשך שלושים שניות. הקבוצה המשכנעת ביותר תנצח!

עבד אברהם פוגש את רבקה ליד הבאר, ומיד מתרשם ממנה (בראשית כד:טו–כב).

נושא לדיון: רושם ראשוני הוא הכי חשוב.

מסכים

- כשפוגשים מישהו חדש, אנחנו ישר יוצרים עליו דעה ראשונית. זה קורה אוטומטית, לפי איך שהאדם נראה, מדבר או מתנהג. ככה הטבע שלנו עובד.
- עבד אברהם הבין את אופייה של רבקה מהרגע הראשון. היא השאירה רושם ראשוני חזק מאוד.
- לפעמים, הדברים הם בדיוק כפי שהם נראים.

לא מסכימה

- רושם ראשוני יכול להטעות לגמרי! כשפוגשים מישהו חדש, חשוב לתת לו זמן לפני שמגבשים עליו דעה.
- חשוב לנסות להעריך אנשים לפי מהותם הפנימית.
- אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו (משנה אבות ד:כ).

תוכן ועריכה: טלי אדלר, אנה לאה ברנשטיין סימפסון, מרה בראונפלד, יצחק ברונשטיין, חנה קופץ, שושי לוקשין, ג'רמי טאביק, איתן טוקר, אפי אונטרמן, ציביה פרנק ויגודה וג'ייסון רוגוף. עיצוב: ג'ן קלוה. איור: רבקה צינמן.

מִדְרָשׁ

מדרשים הם סיפורים או רעיונות שעוזרים לנו להבין את התורה. הם מגיעים מתוך הקשבה טובה למילים של התורה ולדרך שבה הן נכתבות. כאן ננסה לגלות אילו רמזים המדרש מוצא במילים של התורה, ולחשוב יחד מה הוא רוצה ללמד אותנו.

רגע לפני שיצחק פוגש את רבקה — אנו לומדים בדיוק איפה הוא נמצא:

בראשית כד:סב

וְיִצְחָק בָּא מִבּוֹא בְּאֵר לַחַי רֹאִי...

מדוע התורה מציינת שהוא היה בִּבְאֵר לַחַי רֹאִי? ומה עשה שם?

מדרש רבה ס:יד

הָלַךְ לְהָבִיא אֶת הָגָר, אוֹתָהּ שֶׁיָּשְׁבָה עַל הַבְּאֵר וְאָמְרָה לְחַי הָעוֹלָמִים רְאֵה בְּעָלְבּוֹנִי.

זוכרים את 'באר לחי ראי' מפרשת לך-לך? לפני שבועיים קראנו על הגר שברחה למדבר להימלט משרה. מלאך ניחם אותה והיא קראה למקום הזה 'באר לחי ראי' (בראשית טז:יד).

לפי רש"י, יצחק הלך להביא את הגר לביתו של אברהם, כדי שימשיכו לחיות יחד. אחרי ששרה נפטרה, אברהם נשאר לבד, ויצחק רצה לעזור לאביו.

רוב הפרשה שלנו מתמקדת בכך שאברהם עוזר ליצחק למצוא בת זוג, אבל המדרש מצביע על כך שגם יצחק השתדל לעזור לאביו — בדיוק באותה דרך!

- מה אולי גרם ליצחק לרצות לדאוג לאברהם?
- אלו אירועים בחייו גרמו לו לחשוב על הגר ולרצות לעזור לה?
- באילו דרכים ההורים שלכם מטפלים בכם? וכיצד אתם דואגים להם בחזרה?

• בּוֹאוּ נְדַבֵּר עַל זֶה •

מה היה שמו של עבד אברהם? בפרשה שלנו, התורה לא מספרת. אבל פרשת לך-לך מסופר על אדם בשם דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר (בראשית טו:ב).

אברם קורא לו: 'בֶּן מֶשֶׁק בֵּיתִי', ביטוי קשה לתרגום:

אפשרות אחת היא שמשמעות המילה "מֶשֶׁק" היא "רכוש", ואברם אמר שבמותו (שהרי עדיין לא היו לו ילדים באותו שלב בסיפור), דמשק אליעזר יירש את ביתו ואת רכושו.

מצד שני, הביטוי בֶּן בַּיִת הוא ביטוי מוכר שמשמעותו "משרת או עבד בית". אפשר שאברם בעצם התכוון להגיד שדמשק אליעזר היה העבד שלו.

כך או כך, ייתכן שהמילה הנדירה "מֶשֶׁק" מופיעה כאן משום שצליליה דומים למילה "דַּמֶּשֶׂק".

בגלל שהפסוק על דַּמֶּשֶׂק אֱלִיעֶזֶר לא לגמרי מובן, ובגלל שעבד אברהם — שאין שמו נזכר — מופיע בסיפור כה ארוך ומשמעותי בפרשה, המסורת איחדה את שתי הדמויות לדמות אחת. לכן, עבד אברהם כמעט תמיד נקרא "אליעזר." תוכלו לראות שגם הרמב"ם קורא לו אליעזר בקטע שמופיע בטור הפרשנות שלנו (עמוד 2)!

- האם דברי הרמב"ם עוזרים להבין מדוע העבד לא היה ראוי להיות היורש של אברהם?

• הַפְּטָרָה •

בהפטרה שלנו אנו לומדים שֶׁדָּוִד המלך נהיה זקן וחלש. ואז, בנו אֲדֹנִיָּהוּ מנסה לתפוס את השלטון. הוא מכריז: "אֲנִי אֶמְלֹךְ!"

אדוניהו לוקח מרכבה ומזמין את תומכיו לאירוע נוצץ ומרשים. דוד אפילו לא יודע על כך!

נתן הנביא, אחד מהיועצים המרכזיים של דוד, לא מרוצה בכלל. נתן יודע שדוד עדיין המלך, ושהוא הבטיח ששלמה ימלוך אחריו. גם בת־שבע, אמו של שלמה, יודעת זאת. יחד, בת־שבע ונתן רוקמים תוכנית.

בת־שבע הולכת לדוד המלך, מספרת לו על מרד אדוניהו, ומזכירה לו שהוא הבטיח ששלמה יירש את המלוכה. אחר כך "במקרה" מופיע גם נתן, ומחזק את דבריה של בת־שבע.

התוכנית מצליחה! דוד נשבע ששלמה הוא זה שימלוך אחריו – שלא יהיה כל ספק בכך!

איך הסיפור הזה קשור לפרשת חַיֵּי שָׂרָה?

שלוש מילים זהות מתארות גם את דוד המלך בהפטרה (מלכים א', א:א) וגם את אברהם בפרשת השבוע (בראשית כד:א):

זָקֵן בָּא בַּיָּמִים
כלומר: זקן מאוד, מבוגר.

הפרשה וההפטרה עוסקות בנושאים דומים: שתיהן מדברות על המשך השושלת המשפחתית ועל ההכנה לדורות הבאים.

אברהם מבקש שיצחק ימשיך את דרכו, ולכן חשוב לו לבחור בשבילו בת זוג מתאימה. גם נתן ובת־שבע פועלים כדי להבטיח שדווקא שלמה יירש את המלוכה.

- איך אנחנו ממשיכים את הדרך של ההורים ושל הדורות שלפנינו?
- ואיך אנחנו היינו רוצים שהמשפחה והמסורת שלנו ימשיכו גם אחרינו?

• שְׁאֵלוֹת הַשָּׁבוּעַ •

התשובות לשבע השאלות הראשונות נמצאות בעלייה התואמת בקריאת התורה. התשובות לשאלות 8-9 קשות יותר, ויכולות להימצא בכל מקום בפרשה. התשובה לשאלה 10 נמצאת בהפטרה.

עליות:
1) בראשית כג:א-טז
2) כג:יז-כד:ט
3) כד:י-כה
4) כד:כו-נב
5) כד:נג-סז
6) כה:א-יא
7) כה:יב-יח
הפטרה: מלכים א', א:א-לא

בהבלחה!

1. כיצד אברהם מתאר את עצמו כשהוא מדבר עם עפרון?

2. מה שמו של עבד אברהם שנשלח למצוא אישה ליצחק?
3. מיהו אביה של רבקה?
4. לפי בתואל, מי אחראי על השידוך בין רבקה ויצחק?
5. לאיזה אוהל מביא יצחק את רבקה?

6. מי קובר את אברהם?
7. כמה בנים היו לישמעאל?

8. פרט קטן מרמז שלבן לא נהג בכבוד כלפי אביו בתואל. מהו?

9. כשעבד אברהם עומד ליד הבאר ומתאר את מי שהוא מחפש, הוא משתמש במילה אחת, וכשהוא מספר את הסיפור מחדש למשפחתה של רבקה, הוא משתמש במילה אחרת. מהן שתי המילים?

10. **מההפטרה:** לפי אביתר, מי צריך להיות המלך אחרי דוד?

* חפשו את התשובות בעמוד 8

תְּפִלָּה

אחת המילים השכיחות ביותר בתפילות שלנו היא בָּרוּךְ. ככה נפתחת כל ברכה: בָּרוּךְ אַתָּה. אבל מה פירוש המילה "לברך" בהקשר הזה?

שימו לב למילה שמופיעה בפרשה שלנו:

בראשית כד:יא **וַיַּבְרֵךְ** הַגְּמַלִּים מִחוּץ לָעִיר אֶל בְּאֵר הַמָּיִם...

המילה הראשונה בפסוק – וַיַּבְרֵךְ – מעט מוזרה. רבים מהמפרשים חושבים שהיא מתארת את עבד אברהם ש"כרע את הגמלים על ברכיהם", כלומר גרם להם לכרוע.

רבנו בחיי שם לב לקשר נוסף בין המילים "ברכיים" ו"ברכה". הנה אחד מהפירושים שהוא מציע:

רבינו בחיי (ספרד, לפני 950 שנה)

וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר אָנוּ מְבָרְכִים לַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יֵשׁ בָּזֶה... מִלְּשׁוֹן בְּרִיכָה וּבְרִיעָה, מִי שֶׁבָּל בֶּרֶךְ כּוֹרֵעַ לוֹ... שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי לִי תִּכְרַע כָּל בֶּרֶךְ" (ישעיהו מה).

יש משמעות עמוקה להִשְׁתַּחֲוָאָה בתפילה. במהלך כל תפילה, יש רגעים שבהם אנחנו יושבים, רגעים שבהם אנחנו עומדים, ורגעים שבהם כורעים ומשתחווים.

- מה עולה בדעתכן כשאתן כורעות לפני ה'? מה מביעה הכְּרִיעָה הזו?
- אם קשה לכם לכרוע – אם אתם בכיסא גלגלים, נמצאים במטוס, או פשוט לא מרגישים טוב – באילו דרכים אחרות ניתן לבטא את אותן התחושות?

תשובות:

1. הוא קורא לעצמו גֵּר וְתוֹשָׁב (בראשית כג:ג)
2. אין לו שם בפרשה! הוא מוזכר כ"עבד אברהם" בלבד, אך פרשנים רבים מזהים אותו עם דמשק אליעזר שנזכר בפרשת לך-לך (ראו עמוד 5)
3. בתואל (בראשית כד:טו)
4. ה'! (בראשית כד:נ)
5. לאוהל של שרה אמו (בראשית כד:סז)
6. יצחק וישמעאל (בראשית כה:ט)
7. שנים-עשר (בראשית כה:יג-טז)
8. בפסוק נאמר שלבן דיבר לפני בתואל, כלומר ייתכן שקפץ לדבר לפני אביו (בראשית כד:נ)
9. נַעֲרָה (כד:יד) ו–עַלְמָה (כד:מג)
10. אֲדֹנָיו

כל הזכויות שמורות למכון הדר. ניתן להעתיק ולצלם למטרות לא מסחריות.
מכון הדר ע"ר | חובבי ציון 25, ירושלים | 02-563-3782 | israel@hadar.org | mechonhadar.org.il